

До спеціалізованої вченої ради ДФ 41.086.071
Національного університету «Одеська юридична
академія»

ВІДГУК

опонента, доктора юридичних наук, професора **Стратонова Василя Миколайовича** на дисертацію **Соловійова Вячеслава Олександровича** за темою: «Захисник як суб'єкт доказування при обранні, зміні, скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження слідчим суддею», підготовлену на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження. Проблематика участі захисника в доказуванні в кримінальному провадженні набула особливої актуальності за останні десять років. Так, у 2012 р. в КПК України з'явилися нові інститути, спрямовані на побудову змагального кримінального процесу. Сторона захисту отримала право самостійно, безпосередньо збирати докази у досудовій стадії, а також право звертатися до слідчих суддів з метою одержання деяких доказів, необхідних для підготовки захисту. Незважаючи на закріплення відповідних прав, до сьогодні в КПК України відповідні процедури є недосконалими та такими, що потребують додаткового врегулювання. Наукові дослідження за відповідною тематикою в основному стосуються прогалин врегулювання процедури збирання доказів, необхідних захиснику для підготовки захисту у судовому розгляді, однак не менш важливою метою збирання доказів є підготовка захисту, пов'язаного із застосуванням слідчим суддею до підозрюваного заходів забезпечення кримінального провадження (далі – ЗЗКП), а особливо запобіжних.

Терміни підготовки такого захисту є значно скороченими порівняно зі строками, наданими законодавцем захисникові для підготовки до судового розгляду. Водночас процедура збирання доказів для обох випадків є однаковою та не адаптованою, що створює ризики неможливості підготовки захисту у належний, достатній час та, як наслідок, порушення права на захист особи. У зв'язку з цим значної актуальності набуває наукове дослідження процедури збирання доказів, необхідних для підготовки захисту, пов'язаного із обранням, зміною, скасуванням, а також продовженням строків ЗЗКП слідчим суддею, а також диференціація процедур збирання доказів відповідно до мети. Не менш

важливим є й дослідження впровадження змагальності в інші інститути кримінального процесу.

Актуальність дисертаційного дослідження також обумовлюється його здійсненням в межах плану науково-дослідної роботи кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія» «Динаміка кримінального процесуального законодавства України: досвід та перспективи» на 2016-2020 рр. як складової плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Стратегія інтеграційного розвитку України: правовий та культурний вимір» на 2016-2020 рр. (ДРН 0116U0184).

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність. Метою дослідження автором визначено представлення загальної концепції участі захисника в доказуванні на досудовій стадії в частині диференціації та належного вдосконалення її процедур відповідно до мети збирання доказів, розроблення та впровадження нової концепції доказування, що здійснюється захисником у зв'язку із застосуванням до підозрюваного ЗЗКП слідчим суддею, є складовою загальної і відповідатиме Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 року (далі – Конвенція) та принципам справедливості, змагальності та розумності строків кримінального провадження, більш широке впровадження принципу змагальності в інститут ЗЗКП, а також формулювання пропозицій щодо удосконалення кримінального процесуального законодавства в цій сфері. Для досягнення зазначеної мети було виокремлено достатню кількість завдань, які були виконані автором у повному обсязі. Крім того, аналіз дисертації свідчить про те, що автором було досягнуто мети дослідження.

Наведені у дисертації наукові положення, сформульовані висновки в цілому є переконливими та обґрунтованими, що підтверджуються їх ґрунтуванням на усталених кримінальній процесуальній науці положеннях, теоретичною та методологічною базою дослідження, критичним аналізом та узагальненням наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених, комплексним аналізом чинного законодавства, прикладами з вітчизняної судової практики та практики Європейського суду з прав людини. Про належний рівень достовірності дисертаційного дослідження також свідчить опрацювання автором значного обсягу літератури, використання вітчизняного законодавства, законодавства іноземних країн, міжнародних нормативно-правових актів, аналіз судової практики тощо.

Отримання наукових результатів не було б можливим, якщо б автор не використав належний методологічний інструментарій. Так, методологічним підґрунтям дослідження є сукупність філософських, загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання. Діалектичний метод застосований

автором для визначення основних понять дослідження, таких як «доказування», «докази», «процесуальні рішення», «витребування та отримання доказів», для виведення механізму формування доказів сторони захисту на досудовому розслідуванні, для виділення нових способів збирання доказів захисником, для виокремлення особливостей доказування, здійснюваного під час вирішення слідчим суддею питань про ЗЗКП, для диференціації процедури збирання доказів захисником на загальну та спеціальну, для виділення основних напрямків участі захисника в застосуванні ЗЗКП слідчим суддею, для розроблення загальних правил вирішення питань про ЗЗКП слідчим суддею, для побудови концепцій участі захисника в доказуванні на досудовому розслідуванні та формулювання пропозицій щодо нормативного врегулювання пов'язаних із ними процедур тощо (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 3.1, 3.2, 3.3). Метод історизму автором використано для порівняння положень КПК України 1960 р. з КПК України 2012 р., а так само й відповідних положень різних редакцій КПК України та Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5 (підрозділи 1.2, 1.3, 2.1, 2.2). За допомогою функціонального методу автором визначено ролі окремих суб'єктів в доказуванні, в тому числі здійснюваного під час вирішення слідчим суддею питань про ЗЗКП (підрозділи 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 3.1, 3.2, 3.3). Метод системного аналізу використовувався під час надання характеристик інститутів ЗЗКП та депонування доказів, класифікацій «доказів» та «процесуальних рішень», розгляду самостійного збирання доказів захисником та збирання доказів за допомогою слідчого судді як окремих систем повноважень, процедур та правил, виокремлення повноважень захисника у доказуванні, що здійснюється при вирішенні слідчим суддею питань про ЗЗКП з-поміж загальної системи повноважень тощо (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 3.1, 3.2, 3.3). Формально-юридичний метод використовувався автором під час дослідження відповідних положень кримінального процесуального законодавства України (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 3.1, 3.2, 3.3). Порівняльно-правовий метод використовувався для порівняння норм кримінального процесуального законодавства України з відповідними нормами інших держав, а так само для порівняння подібних інститутів, що існують в окремих галузях права (підрозділи 2.2, 3.2, 3.3). Логіко-нормативний метод використано для формулювання пропозицій щодо удосконалення кримінального процесуального законодавства України (підрозділи 1.2, 2.1, 2.2, 3.1, 3.2, 3.3).

Наукова новизна одержаних результатів у цілому характеризується тим, що автором вперше: представлено загальну концепцію участі захисника в доказуванні на досудовій стадії, диференційовану та належно вдосконалену відповідно до мети збирання доказів; запропоновано авторську концепцію

доказування, що здійснюється захисником у зв'язку із застосуванням до підозрюваного ЗЗКП слідчим суддею, є складовою загальної концепції і відповідає Конвенції та принципам справедливості, змагальності та розумності строків кримінального провадження; умовою формування доказів сторони захисту на досудовому розслідуванні визначено їх збирання з метою подання слідчому судді у зв'язку з вирішенням питань про ЗЗКП; охарактеризовано інститут ЗЗКП як такий, що спрямований на задоволення процесуальних потреб сторони захисту; на підставі здійснення групування повноважень захисника за функціонально-сутнісним критерієм виокремлено два шляхи збирання захисником доказів, пов'язаного із вирішенням слідчим суддею питань про ЗЗКП; запропоновано адаптовані до сторони захисту універсальні процедури збирання та отримання речей, документів, інформації; обґрунтовано існування нових альтернативних способів збирання доказів стороною захисту шляхом безпосереднього здобуття речей, документів, інформації, шляхом замовлення необхідних послуг, шляхом застосування технічних засобів фіксування процесуальних дій; розглянуто перспективу відібрання стороною захисту зразків для експертизи з речей, документів шляхом їх витребування та отримання, а біологічних зразків шляхом замовлення необхідних послуг; запропоновано надати стороні захисту право ініціювати прийняття слідчим, прокурором, дізнавачем, слідчим суддею процесуальних рішень; сформульовано пропозицію щодо покладення на слідчого, прокурора обов'язку з термінового надання захиснику доказів, які можуть вказувати на невинуватість особи у вчиненні кримінального правопорушення; доведено необхідність надання захиснику права ініціювати накладення слідчим суддею арешту на майно у вигляді речей, документів, зібраних ним під час досудового розслідування, на підставі чого запропоновано відповідні процедури; в якості окремої обставини, що підлягає встановленню слідчим суддею під час розгляду клопотання захисника про тимчасовий доступ до речей, документів, розглянуто «обґрунтованість ризиків знищення або пошкодження речей, документів під час проведення судової експертизи»; запропоновано врегулювання окремого порядку вирішення слідчим суддею питання про збереження зразка речового доказу захисту; доведено відсутність обов'язку захисника під час розгляду клопотань про ЗЗКП доводити обставини, що передбачені ч. 3 ст. 132 КПК України; перелік речей і документів, до яких заборонено доступ, запропоновано доповнити категорією «будь-яких матеріалів, що зібрані стороною захисту як докази у кримінальному провадженні» (з урахуванням відповідних винятків); запропоновано універсальні загальні змагальні правила вирішення різних питань про ЗЗКП; виокремлено два основних напрямки участі захисника в застосуванні ЗЗКП слідчим суддею: ініціювання розгляду питань про їх застосування та заперечення проти їх

застосування за клопотанням сторони обвинувачення, запропоновано їх загальні механізми; доведено необхідність надання захиснику додаткових прав з ініціювання застосування слідчим суддею приводу, грошового стягнення, скасування та зміни будь-яких ЗЗКП, застосованих до підозрюваного; виділено два аспекти права підозрюваного, передбаченого п. (3) б ст. 6 Конвенції: об'єктивний та суб'єктивний; обґрунтовано впровадження спеціальних скорочених строків процедур витребування, тимчасового доступу, проведення допиту та призначення експертиз слідчим суддею, проведення експертиз, в тому числі експрес-експертиз, ініційованих захисником та інших процедур, спрямованих на збирання захисником доказів з метою підготовки захисту у зв'язку із вирішенням слідчим суддею питань про ЗЗКП (в тому числі у зв'язку із підготовкою захисту проти обрання до підозрюваного запобіжного заходу), на підставі чого запропоновано диференціювання процедури збирання захисником доказів на загальну та спеціальну, головними відмінностями яких є підстави застосування, строки та наявність окремих елементів відповідних процесуальних дій; обґрунтовано необхідність встановлення обов'язку слідчого, прокурора не пізніше трьох годин з моменту повідомлення про підозру вручити захиснику письмове повідомлення про намір звернення з клопотанням про обрання запобіжного заходу, яке буде підтверджувати підставу для термінового збирання доказів та застосування спеціальної процедури; доведено особливу важливість та необхідність реалізації захисником під час підготовки захисту, пов'язаного із вирішенням питань про ЗЗКП щодо підозрюваного, запропонованого права на звернення до слідчого судді з клопотанням про доручення проведення процесуальних (слідчих (розшукових)) дій;

Крім тих положень, які характеризуються науковою новизною та запропоновані вперше, автором вдосконалено: поняття кримінального процесуального доказування, доказів, джерел доказів шляхом формулювання більш універсальних сучасних дефініцій, застосованих також до діяльності сторони захисту; класифікацію кримінально-процесуальних доказів і рішень шляхом їх поділу на остаточні, кінцеві, проміжні та локальні; правове регулювання тимчасово вилученого майна в частині його розширення деякими випадками збирання доказів захисником; правове регулювання накладення арешту на майно у зв'язку із пропозицією надання захиснику права ініціювати його застосування; порядок самостійного залучення захисником експертів на підставі ст. 243 КПК України шляхом здійснення нормативного розмежування його форм; процедуру тимчасового доступу, що здійснюється захисником, в залежності від форми надання речей, документів, інформації; порядок надання дозволу та проведення за клопотанням захисника обшуку на підставі ст. 166 КПК України шляхом адаптування загальної процедури обшуку до випадків,

передбачених ст. 166 КПК України; процедуру вирішення слідчим суддею питання про відібрання зразків для експертизи за клопотанням захисника в залежності від етапу призначення та проведення експертизи; порядок відібрання зразків з речей, документів, біологічних зразків для експертизи, проведення якої ініційоване захисником; окремі положення принципу змагальності в контексті розширення повноважень слідчого судді з доказування;

Також, в дисертаційному дослідженні автора дістали подальшого розвитку: впровадження гарантій процесуальної діяльності сторони захисту до моменту набуття нею процесуального статусу; питання зберігання захисником доказів у вигляді речей, документів; питання попередження експерта, залученого захисником, про кримінальну відповідальність за завідомо неправдивий висновок і відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків; удосконалення процедури залучення слідчим суддею експерта для проведення експертизи, в тому числі судово-психіатричної, за клопотанням захисника; питання впровадження в кримінальний процес інституту депонування доказів, в тому числі в частині удосконалення процедур вирішення клопотання захисника про допит та його проведення слідчим суддею; правила вирішення питань про ЗЗКП в частині впровадження елементів змагальності, додаткових процесуальних гарантій діяльності сторони захисту з доказування під час підготовки та участі у розгляді відповідних клопотань, надання захиснику права подавати письмові заперечення проти обрання, зміни, продовження строків ЗЗКП щодо підозрюваного та регламентації порядку такого подання, наділення слідчого судді правом за клопотанням учасників розгляду або за власною ініціативою збирати докази, необхідні для прийняття законного, обґрунтованого процесуального рішення, а також обов'язком за наявності відповідних підстав не допускати в якості доказів матеріали, які зібрані ним або подаються учасниками в обґрунтування власної позиції, що не матиме наслідком визнання таких матеріалів недопустимими доказами; питання збільшення граничного строку надання стороні захисту клопотання та матеріалів про застосування ЗЗКП; питання скорочення строку надання захиснику доступу до матеріалів досудового розслідування у зв'язку із підготовкою захисту проти обрання до підозрюваного запобіжного заходу.

Слід відзначити, що дисертаційне дослідження також містить низку інших цікавих з точки зору науки кримінального процесу та практики положень, зокрема, щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства України. Вищенаведене свідчить, що ступінь наукової новизни дисертаційного дослідження, обґрунтованість наведених у ньому положень, висновків та рекомендацій відповідає вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Оцінка змісту дисертації та її оформлення. Дисертація характеризується продуманим планом та змістом, науково коректними та вичерпними висновками. Дисертація за структурою та змістом є логічною, сформованою у відповідності до поставлених перед дослідженням мети та завдань.

Перший розділ «Теоретико-методологічна характеристика доказування, яке здійснюється захисником під час досудового розслідування» складається з трьох підрозділів.

В підрозділі 1.1. автором наведені основні підходи до поняття кримінального процесуального доказування, визначено універсальну, адаптовану до сучасності дефініцію кримінального процесуального доказування.

В підрозділі 1.2. автором наведено загальну характеристику доказування, здійснюваного стороною захисту під час досудової стадії. Автором запропоновано основні напрямки впровадження принципу змагальності в діяльність сторони захисту на досудовому розслідуванні, зокрема, в процедуру збирання доказів захисником. Автором розглянуто статус матеріалів, що збираються стороною захисту на досудовому розслідуванні, наведено загальні алгоритми формування доказів сторони захисту у досудовій стадії, а також визначено момент перетворення зібраних матеріалів у докази. Також, автором запропоновано власні дефініції та класифікації доказів й процесуальних рішень.

В підрозділі 1.3. автор визначив специфіку доказування, що здійснюється під час вирішення питань про застосування ЗЗКП слідчим суддею. Автором наголошено на необхідності впровадження спеціальної процедури збирання доказів стороною захисту, надання захиснику додаткових прав на ініціювання застосування нових видів ЗЗКП.

Другий розділ «Шляхи збирання матеріалів (доказів) захисником, пов'язаного з обранням, зміною чи скасуванням заходів забезпечення кримінального провадження слідчим суддею» складається з двох підрозділів.

В підрозділі 2.1. автором виділено та розглянуто два шляхи збирання матеріалів (доказів) захисником, пов'язаного із застосуванням ЗЗКП до підозрюваного. Перший шлях – самостійне збирання доказів, другий – збирання доказів за допомогою слідчого судді.

Автором розглянуто проблемні питання прогалини процедур, які автор відніс до самостійного збирання доказів захисником, визначено особливу проблему – неможливість реалізації захисником права мати час та можливості для підготовки свого захисту, передбаченого п. (3) б ст. 6 Конвенції. Автором запропоновано врегулювання процедур збирання доказів захисником шляхом витребування та отримання, а також надано пропозиції щодо запровадження новітніх способів збирання доказів стороною захисту. Автором обгрунтовано

необхідність надання стороні захисту права на ініціювання накладення арешту на майно у вигляді речей, документів, зібраних під час досудового розслідування, а також розглянуто проблемні питання самостійного залучення експерта захисником для проведення експертизи.

В підрозділі 2.2. дисертантом розглянуто другий шлях збирання матеріалів (доказів) захисником, пов'язаного із застосуванням ЗЗКП до підозрюваного, – збирання захисником доказів за допомогою слідчого судді, а саме проблемні питання тимчасового доступу до речей, документів, проведення обшуку згідно ст. 166 КПК України, залучення слідчим суддею експерта для проведення експертизи, відібрання зразків для експертизи, проведення допиту на підставі ст. 225 КПК України. Автором наголошено на відсутності врегулювання в КПК України одержання захисником дозволу на знищення, пошкодження речей, документів як об'єктів судової експертизи, запропоновано врегулювання відповідних процедур. Автором надано пропозиції щодо врегулювання порядку вирішення питання про збереження зразка речового доказу стороною захисту. Задля гарантування права на збирання та збереження доказів захисника, автором запропоновано розширити перелік речей і документів, до яких заборонено доступ, доказами сторони захисту. Автором окремо розглянутий інститут депонування доказів, його недоліки та неврегульованості. За підсумками дослідження, здійсненого в підрозділі 2.2. дисертації, автором виділено загальну та спеціальну процедури збирання доказів стороною захисту.

Третій розділ «Підготовка та участь захисника у розгляді слідчим суддею клопотань про обрання, зміну, скасування заходів забезпечення кримінального провадження слідчим суддею» складається з трьох підрозділів.

В підрозділі 3.1. автором розглянуто загальний порядок прийняття рішень про ЗЗКП слідчим суддею в умовах змагальності. Автором виділено та розглянуто напрямки участі захисника в вирішенні питань про застосування ЗЗКП слідчим суддею: ініціювання розгляду питань про їх застосування та заперечення проти їх застосування за клопотанням сторони обвинувачення. Автором надано пропозиції щодо врегулювання загальних правил вирішення питань про ЗЗКП в умовах змагальності. Задля гарантування прав сторони захисту та з метою розширення змагальності, автором запропоновано наділити слідчого суддю правом збирати докази, необхідні для прийняття рішення про ЗЗКП, зокрема, шляхом доручення проведення процесуальних (слідчих (розшукових)) дій, а також запропоновано порядок недопущення слідчим суддею в якості доказів відповідних матеріалів.

В підрозділі 3.2. автором розглянуті випадки ініціювання захисником питань про ЗЗКП. Автором запропоновано надати захиснику право ініціювати застосування до осіб приводу, грошового стягнення, скасування та зміну будь-

яких ЗЗКП, застосованих до підозрюваного. Автором запропоновано два аспекти права підозрюваного мати час та можливості для підготовки захисту, передбаченого п. (3) в ст. 6 Конвенції: об'єктивний та суб'єктивний, обґрунтовано важливість розгляду цього права через призму двох запропонованих аспектів.

Автором розглянуто механізм ініціювання захисником обрання, зміни, скасування ЗЗКП, обґрунтовано впровадження спеціальної процедури збирання доказів, яка, зокрема, характеризується спеціальними строками витребування, тимчасового доступу, проведення допиту та призначення експертиз слідчим суддею, проведення експертиз, в тому числі експрес-експертиз, ініційованих захисником, тощо. Здобувачем наголошено на важливості застосування спеціальної процедури збирання доказів до діяльності із заперечення проти застосування до підозрюваного ЗЗКП, здійснюваного за клопотанням сторони обвинувачення.

В підрозділі 3.3. дисертантом деталізовано механізм заперечення захисником проти обрання, зміни, продовження строків ЗЗКП. Автором виділено чотири етапи відповідного механізму: отримання копій клопотання та матеріалів слідчого, прокурора про обрання, зміну, продовження строків ЗЗКП; підготовка заперечень, яка включає терміновий збір необхідних матеріалів та безпосереднє складання заперечень; надання копій заперечень та доданих матеріалів слідчому, прокурору та подання їх слідчому судді; розгляд клопотання слідчим суддею. Автором відзначено необхідність застосування спеціальної процедури збирання доказів для підготовки захисту, пов'язаного із вирішенням слідчим суддею питань щодо ЗЗКП відносно підозрюваного, ініційованих стороною обвинувачення. Дисертантом проаналізовано процес підготовки захисту, пов'язаного із обранням щодо підозрюваного запобіжного заходу після його затримання, та надано пропозиції щодо скорочення строків здійснення процесуальних дій, пов'язаних із підготовкою такого захисту, та застосування інших характерних складових спеціальної процедури збирання доказів.

Крім того, автором внесені інші науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства України (Додаток А «Пропозиції щодо внесення змін і доповнень до Кримінального процесуального кодексу України»).

З огляду на викладене, можна зробити цілком обґрунтований висновок про те, що автор у своїй роботі продемонстрував високий рівень дослідження, а висновки, що містяться в дисертації, мають важливе теоретичне та практичне значення.

Водночас, оцінюючи дисертаційне дослідження виключно позитивно та на належному, відповідному усім вимогам, рівні, слід відзначити окремі

положення та висновки, які мають дискусійний характер та потребують додаткової аргументації чи роз'яснення автором під час публічного захисту дисертації:

1. В підрозділі 2.1. дисертації (с. 104) в контексті надання захиснику права ініціювати накладення арешту на майно для забезпечення збереження доказів, зібраних стороною захисту, автором пропонується доповнити КПК України нормою, згідно якої сторона захисту матиме право у будь-який час звертатись до слідчого судді з клопотанням про накладення арешту на майно у вигляді речей, документів, зібраних шляхом отримання в порядку ст. 93 КПК України. На думку автора, відповідні зміни повинні бути внесені задля запобігання випадкам втрати захисниками важливих доказів у вигляді речей, документів, які виступають майном осіб. Водночас реалізація відповідних пропозицій може створити ризики порушення права власності осіб, майно яких як докази перебуває в захисників. Адже відповідно до ст. 16 КПК України позбавлення або обмеження права власності під час кримінального провадження здійснюється лише на підставі вмотивованого судового рішення, ухваленого в порядку, передбаченому КПК України, і лише у виняткових випадках – на підставах та в порядку, передбачених КПК України, допускається тимчасове вилучення майна без судового рішення.

2. В підрозділі 3.1. дисертації (с. 175-176) автор робить висновок, що сторона захисту, будучи обмеженою у засобах збирання доказів порівняно зі стороною обвинувачення, повинна мати право подати докази не тільки до, але й під час розгляду слідчим суддею клопотання про ЗЗКП, адже з моменту подання клопотання або заперечення остання може зібрати нові матеріали, що мають значення для прийняття слідчим суддею рішення про ЗЗКП. Також, на думку автора, слідчий суддя не повинен мати й права на недопущення в якості доказів матеріалів сторони захисту на підставі завчасного їх ненадання стороні обвинувачення, якщо такі матеріали були зібрані стороною захисту після надання їх слідчому, прокурору або після подання слідчому судді клопотання або заперечення і не були долучені до них. Наведені правила автор відобразив у запропонованій редакції ст. 132 КПК України (Додаток А, п. 26). Водночас запропоновані правила можуть порушити положення принципу змагальності сторін, передбаченого ст. 22 КПК України, згідно із якими сторони кримінального провадження мають рівні права на збирання та подання до суду речей, документів, інших доказів, клопотань, скарг, а також на реалізацію інших процесуальних прав, передбачених КПК України.

3. В підрозділах 3.2., 3.3. дисертації автором проаналізовано механізми ініціювання захисником обрання, зміни, скасування ЗЗКП та заперечення захисником проти обрання, зміни, продовження строків ЗЗКП. Під час здійснення аналізу етапів відповідних механізмів автором описані часові межі кожного етапу підготовки захисту з посиланням на відведену КПК України кількість годин для здійснення відповідних процесуальних дій в межах окремих етапів. На підставі виявлення значної часової обмеженості сторони захисту в підготовці захисту, пов'язаного із вирішенням слідчим суддею питань про ЗЗКП стосовно підозрюваного, автором зроблено висновок про необхідність надання

стороні захисту права застосовувати спеціальну процедуру збирання доказів, за допомогою застосовування якої захисник матиме можливість у більш стислі терміни зібрати необхідні докази та як наслідок підготувати захист підозрюваного. Водночас автором не наведено підтвердження достовірності здійснених розрахунків часових меж окремих етапів процесу вирішення питань про ЗЗКП. Для встановлення достовірних даних про часові межі здійснення відповідних процесуальних дій доцільним було б здійснити відповідні опитування слідчих, прокурорів, слідчих суддів, адвокатів, на підставі яких зробити обґрунтовані висновки для використання під час дисертаційного дослідження.

4. В підрозділі 3.3. дисертації автором пропонується встановити в КПК України обов'язок слідчого, прокурора не пізніше трьох годин з моменту повідомлення про підозру вручити стороні захисту письмове повідомлення про намір звернення з клопотанням про обрання запобіжного заходу, яке, на думку автора, по-перше, забезпечить можливість підтвердити виключність підстав термінового збирання матеріалів (застосування спеціальної процедури збирання доказів), а, по-друге, надасть захиснику більш справедливий та достатній час для підготовки захисту шляхом збирання необхідних матеріалів, який дорівнюватиме приблизно 45 годинам за умови максимального відстрочення слідчим суддею розгляду клопотання про обрання запобіжного заходу. Пропозиції щодо законодавчих змін викладені в Додатку А, п. 31. Водночас запропоновані зміни можуть обмежувати сторону обвинувачення в виконанні основних завдань кримінального провадження, передбачених ст. 2 КПК України, а саме в забезпеченні швидкого, повного та неупередженого розслідування з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, адже пропозиція зобов'язати сторону обвинувачення завчасно повідомляти сторону захисту про намір застосувати до підозрюваного один із запобіжних заходів може збільшити ризик, передбачений п. 1 ч. 1 ст. 177 КПК України (переховування від органів досудового розслідування).

5. Дисертантом обґрунтовано потребу та сформульовано низку рекомендацій щодо внесення змін та доповнень до чинного кримінального процесуального законодавства, які, на його думку, здатні удосконалити окремі процедури, регламентовані нормами КПК України. Водночас в матеріалах дослідження відсутні відомості про здійснені дисертантом дії щодо впровадження таких пропозицій та рекомендацій в законодавство України.

6. Автор не згадує про надання послуг центрами безоплатної вторинної правової допомоги, а саме адвокатами які саме безпосередньо за клопотанням підозрюваного надають безкоштовну правову допомогу в першу чергу під час затримання, оголошенні про підозру, проведенні інших слідчих (розшукових) дій. Не розкриваються проблеми які виникають в процесі їх діяльності, форми взаємодії в тому числі з слідчим суддею тощо.

7. Пропозиції які пропонує автор внести до чинного законодавства необхідно було оформити належним чином у вигляді законопроектів та подати

до відповідного комітету Верховної Ради України принаймні для вивчення та врахування у законотворчому процесі.

Вищезазначені зауваження носять виключно дискусійний характер і є рекомендацією щодо потреби в здійсненні їх наукового роз'яснення під час публічного захисту дисертації та ніяким чином не впливають на наукову цінність дисертаційного дослідження.

Публікації здобувача. Основні результати дослідження знайшли відображення в **16 публікаціях**, з яких **4 наукових статті** відповідають вимогам п. 11 Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 167, **1 наукова стаття** опублікована в періодичному виданні держави, що входить до ЄС та ОЕСР (Республіка Чехія), **1 наукова стаття**, яка додатково відображає наукові результати дисертації, та **10 тез доповідей** на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях.

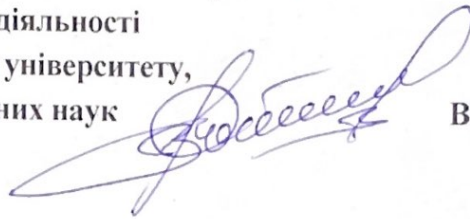
Викладене може бути підставою для загальної позитивної оцінки дисертації Соловйова Вячеслава Олександровича на тему: «Захисник як суб'єкт доказування при обранні, зміні, скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження слідчим суддею» як самостійного наукового дослідження з актуальної та важливої для науки кримінального процесу та практики проблематики.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК:

З урахуванням вищевикладеного, можна зробити загальний висновок, що дисертація **Соловйова Вячеслава Олександровича на тему: «Захисник як суб'єкт доказування при обранні, зміні, скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження слідчим суддею»** є повноцінним, комплексним, завершеним науковим дослідженням, в якому дисертант отримав нові науково обґрунтовані результати, які в сукупності вирішують конкретні завдання – визначення та удосконалення процесу участі захисника в доказуванні при обранні, зміні, скасуванні ЗЗКП слідчим суддею та досягають поставленої мети – представлення загальної концепції участі захисника в доказуванні на досудовій стадії в частині диференціації та належного вдосконалення її процедур відповідно до мети збирання доказів, розроблення та впровадження нової концепції доказування, що здійснюється захисником у зв'язку із застосуванням до підозрюваного ЗЗКП слідчим суддею, є складовою загальної і відповідає Конвенції та принципам справедливості, змагальності та розумності строків кримінального провадження, більш широкого впровадження принципу змагальності в інститут ЗЗКП, а також формулювання пропозицій щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства в цій сфері.

Дисертація Соловійова В. О. за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261, п. 10 Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 167, а її автор Соловійов Вячеслав Олександрович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Професор кафедри національного, міжнародного
Права та правоохоронної діяльності
Херсонського державного університету,
професор, доктор юридичних наук

Василь СТРАТОНОВ

Підпис *В. Стратонов*

підтверджую начальник ВК

Кудаси

